

Наставно научно већу
Филозофског факултета

Одлуком Наставно-научног већа Филозофског факултета бр 288/1-14-3-01 од 21.09.2016.године, именована сам за рецензента рукописа ауторке др Нине Лазаревић, доцента Филозофског факултета у Нишу. Након анализе рукописа, задовољство ми је да Наставно-научном већу поднесем следећу

РЕЦЕНЗИЈУ

Рукописа уџбеника

Intercultural Communicative Competence – How to get there

др Нине Лазаревић

Уџбеник *Intercultural communicative competence – How to get there* посвећен је веома актуелној теми развијања интеркултурне компетенције, неопходне за многе области савременог живота и рада, а посебно значајне у контексту образовања и развијања професионалних компетенција наставника страних језика. Уџбеник је написан на енглеском језику и намењен првенствено студентима Англистике, јер је у потпуности усклађен са наставним планом и програмом предмета *Развијање интеркултурне комуникативне компетенције* који се студентима нуди у петом семестру основних студија, али се свакако може користити и на другим студијским програмима и на свим нивоима студија, на курсевима који се баве интеркултурном компетенцијом.

Рукопис се састоји од 170 страница текста организованог у 20 радних јединица, груписаних у шест тематских целина, од којих је свака посвећена развијању неког од кључних појмова, као што су: појам културе, појам идентитета, комуникативни стилови, хипотеза лингвистичке релативности, однос културе и друштвене структуре, и подкултуре. Поред уводног поглавља на почетку уџбеника, у коме ауторка образлаже своју мотивацију и потребу за оваквим уџбеником, своје циљеве и начин на који је материјал у уџбенику организован, на крају књиге такође је понуђен избор додатних текстова и материјала за даљи рад, као и решења задатака из радних јединица. Списак цитираних извора и референци на крају рукописа садржи 46 јединица, које обухватају избор из најзначајније литературе и дају студентима одличан путоказ за даље теоријско истраживање тема обрађених у уџбенику.

У уводном поглављу ауторка полази од чињенице да је, са једне стране, развијање интеркултурне комуникативне компетенције један од важних циљева у учењу и настави страних језика, док је, са друге стране, то изузетно сложен процес који зависи од великог броја друштвених, индивидуалних и ванлингвистичких фактора. Међутим, иако јесте један од постављених циљева, конкретном раду на развијању интеркултурне комуникативне компетенције посвећује се веома мало – или нимало – пажње у наставним програмима и материјалима и уџбеницима за стране језике, већ се, како ауторка истиче, системи уверења, ставова и вредности ученика или занемарују или се подразумевају. Чињеница је да смо у настави страних језика, а посебно у процесу образовања наставника

страних језика и преводилаца, већ дуго суочени са недостатком курсева, уџбеника и метода за конкретан рад на развијању интеркултурне комуникативне компетенције, а да се при том очекује да најпре студенти – будући наставници – а затим и ученици страног језика на неки нејасан и спонтан начин развију и вештине и знања и ставове који чине интеркултурну комуникативну компетенцију. У том смислу, уџбеник који је направила др Нина Лазаревић представља у српском образовном контексту заправо први конкретан корак у овом правцу, након увођења посебног предмета на студијама Англистике који за циљ има управо фокусиран рад на развијању интеркултурне компетенције.

Ауторка у уводу укратко дефинише кључне појмове који представљају координате теоријског оквира на коме се уџберник заснива – појмове интеркултурне компетенције, етноцентризма и етнорелативизма, као и проблеме који у комуникацији проистичу из примене сопствених културних образаца при интерпретацији понашања људи који долазе из различитих култура. Кроз наредна поглавља, на концизан а сјајно систематизован начин, уведени су и бројни други релевантни концепти, као што су појам учтивости, говорних чинова, и елементи најзначајнијих теоријских модела културних разлика. Са аспекта образовања наставника страног језика, посебно је драгоцено то што ауторка кроз цели уџбеник укључује перспективу језичких аспеката значајних за интеркултурну комуникацију, као што су, на пример, схватање хумора, или родно осетљиви језик, Сапир-Ворфова хипотеза, и слично. Још један сјајан квалитет овог уџбеника је чињеница да је ауторка успела да изузетно сложену тему процеса интеркултурне комуникације и развијања интеркултурне компетенције „ухвати“ у систем који је једноставан, концизан, студентима примерен, а повезан у свим аспектима, што је изузетно тешко постићи, и сведочи о ауторкиној изузетној компетенцији у овој интердисциплинарној научној области. Коначно, како ауторка и сама истиче, иако је уџбеник намењен првенствено студентима, управо његова једноставност и начин организације и презентације материјала омогућују да се многа вежбања и радне целине могу, уз малу адаптацију, користити и у раду са млађим ученицима енглеског као страног језика, и на нижим нивоима језичке компетенције, те и у различитим програмима за припрему студената у оквиру пројеката студентске мобилности и школовања у иностранству.

Свака радна целина на почетку нуди опис једне комуникативне ситуације, „критични инцидент“, у којој је извор неспоразума или проблема у комуникацији неки аспект културних разлика, односно, неодстатак интеркултурне компетенције. Мада је сам избор ситуација на којима се заснива критичко размишљање, дискусија и рад студената у сваком поглављу у извесној мери ограничен, будући да се фокусира углавном на англофоне културе и ситуације блиске студентима који долазе из нашег специфичног културног контекста, објашњења која се нуде у сваком поглављу, материјали за даље читање, и практична вежбања пружају ширу перспективу и омогућују студентима да развијају компетенције које су применљиве у знатно ширем спектру интеркултурних комуникативних ситуација. Још један аспект приступа који карактерише уџбеник др Нине Лазаревић који је, по мом уверењу, веома значајан је чињеница да су на почетку сваке радне јединице веома јасно и концизно дефинисани циљеви дате јединице, односно, очекивани исход у смислу неког аспекта интеркултурне комуникативне компетенције коме је јединица посвећена.

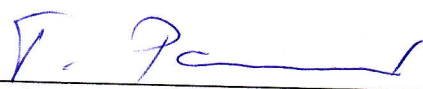

Оно што желим посебно да истакнем, и што овај уџбеник разликује од многих других, јесте приступ у коме ауторка, у оквиру сваке радне јединице, односно теме којом студенти треба да се позабаве, полази од конкретних комуникативних ситуација, а затим, корак по корак, кроз почетна питања за размишљање и дискусију, затим кроз теоријска објашњења која имају за циљ да студентима понуде „алат“ за разумевање терминологије и концепата значајних за интеркултурни комуникативни контекст, заправо за циљ има не да студентима „објасни“ или да их „научи“, већ првенствено да их оспособи за самостално истраживање и разумевање сложености процеса интеркултурне комуникације, будући да је развијање интеркултурне компетенције заправо целоживотни процес, који се никада и не завршава. Посабан квалитет овог уџбеника је, стога, то што наводи студенте да постепено проширују своју перспективу и развијају вештине и знања неопходна за интерпретацију конкретних ситуација у сложеним контекстима. У том смислу, чак и „решења“ понуђена на крају уџбеника, односно, у првом додатку могуће интерпретације „критичних инцидента“, а у другом додатку решења тестова и додатних активности из сваке радне јединице, заправо представљају почетни корак за даљи рад студената, било самостално, кроз истраживање и критичко размишљање, или на часовима, кроз дискусију и групни рад. Такође, свакој радној јединици, путокази за даљи самостални рад студената груписани су и означени кроз теме за читање релевантне литературе и размишљање, односно пројекте који подразумевају „рад на терену“, посматрање, анализу, и рефлексiju студената у конкретним животним комуникативним ситуацијама.

Интеркултурна компетенција данас је и званично део курикулума у настави страних језика, а да заправо није јасно дефинисан начин на који би развијање ове компетенције требало реализовати у пракси. Овај уџбеник, стога, представља изузетно драгоцен допринос курикулуму за образовање наставника страног језика, будући да је, колико је мени познато, то заправо први уџбеник ове врсте у Србији и балканском региону, који на савремен, теоријски одлично утемељен и методички сјајно организован начин нуди конкретне начине и кораке за развијање интеркултурне комуникативне компетенције у контексту учења страних језика и образовања наставника страног језика, из специфичне перспективе домаћег културног контекста. Сам уџбеник је веома занимљив, на необично концизан и јасан начин омогућује студентима да разумеју кључне појмове, и, што такође треба посебно истаћи, доприноси развоју критичког мишљења и читања код студента, јер од њих захтева да интерпретација у комуникацији заснивају на широком посматрању комуникативног контекста и сложених фактора од значаја. Истовремено, овај уџбеник је добродошли допринос не само образовању наставника већ и њиховој методичкој пракси, јер га могу користити и наставници страних језика на свим нивоима, и лако се може прилагодити различитим нивоима и узрастима ученика.

Стога рукопис уџбеника *Intercultural communicative competence – How to get there* ауторке доц. др Нине Лазаревић свесрдно препоручујем за штампу.

У Нишу,
11.10.2016.

Проф. др Татјана Пауновић